

Nr 3.

Ankom till Riksdagens kansli den 16 mars 1912 kl. 1 e. m.

Andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande nr 3, i anledning af herrar Nilssons i Kristianstad och Thorssons motion nr 232 om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående inrättande af ett nytt slag af postanstalter.

Uti en inom Andra kammaren af herrar Nilsson i Kristianstad och Thorsson väckt och till utskottets behandling hänvisad motion, nr 232, i hvars syfte tio af kammarens ledamöter instämt, hemställa motionärerna, »att Riksdagen för sin del måtte besluta att i skrifvelse hos Kungl. Maj:t anhålla, att utredning måtte företagas och försök anställas med inrättande af ett nytt slags poststationer med ökad befogenhet och med tjänstemän af lägre grad som föreståndare».

Till stöd för denna sin hemställan anföra motionärerna följande:

»Vid postverket finnas för närvarande två slag af fasta postanstalter: fullständiga postkontor med postmästare som föreståndare samt poststationer med begränsad befogenhet och med privata personer, anställda enligt kontrakt, som föreståndare.

Motionen.

Förslag om inrättande af ett tredje slag af postanstalter, ett slags mellanklass med rätt att betjäna allmänheten i det närmaste i samma utsträckning som postkontor, men med billigare driftkostnader, har två gånger förelegat i motioner i Riksdagen.

Första gången förelåg frågan år 1909, då herr Tynell m. fl. i motion nr 82 yrkade bland annat, att »Riksdagen måtte besluta uttala, att försöksvis inrättas poststationer med tjänstemän af lägre grad som föreståndare.»

Motionen föranledde icke tillstyrkande af utskottet, men herrar greve A. F. Wachtmeister, H. Andersson, F. W. Thorsson och K. V.

Bihang till Riksdagens protokoll 1912. 13 saml. 3 afd. 3 häft. (Nr 3). 1

Rydén afgåfvo en reservation, hvori uttalas sympatier för tanken att inrätta sådana postanstalter. Reservationen bifölls af Andra kammaren.

Vid förra årets riksdag förelåg frågan för andra gången. Den var då återigen väckt af herr Tynell (motion nr 274). Andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande nr 6, som gällde ifrågavarande motion, utmynnade i en hemställan:

»att Andra kammaren för sin del ville besluta att i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning, huruvida och i hvad mån åtgärder kunna vidtagas för realiserande af frågan om större poststationers öfverlåtande i vissa fall åt tjänstemän af lägre grad vid postverket.»

Vid behandlingen i kammaren afslogs utskottsförslaget med 86 röster mot 62.

Då frågan nu för tredje gången bringas till Riksdagens behandling, förtjänar det måhända påpekas, att det nu sker icke ur hufvudsakligen postmannasynpunkt, utan att det mera är det allmännas — statens och den korresponderande allmänhetens — bästa som förestafvat oss.

Herr Tynell inleder sin vid förra årets riksdag väckta motion med att anföra följande:

»Frågan om större poststationers öfverlåtande åt tjänstemän af lägre grad inom postverket är af trefaldig natur. Dels afser den att minska statsutgifterna, dels att allmänhetens intressen skulle bättre tillgodoses å större orter, utan att postkontor behöfver inrättas och dels att gifva ökade befordringsmöjligheter åt nyssnämnda tjänstemän.»

Det senaste motivet är otvifvelaktigt af stor betydelse och bör icke lämnas ur räkningen vid frågans bedömande. Sådana befordringsmöjligheter finnas vid statens järnvägar och äfven inom andra verk, och det lider intet tvifvel om att det skulle verka uppräckande för den kår det gäller och därmed gagnande för postväsendet och staten, om de lägre posttjänstemännen finge några högre befattningar att sträfva till.

Men vi hylla dock principiellt den uppfattningen, att befattningar icke få inrättas för att skapa en tjänstemannasyssla. Det är fastmera därför att vi tro, att en omdaning af en del postanstalter står i så liflig samklang med en god statshushållning och med den korresponderande allmänhetens intressen, som vi dristat oss att ånyo draga frågan inför Riksdagens behandling.

Utvecklingen inom postväsendet går ganska snabbt. Nya verksamhetsområden läggas under postverket och på grund af allmänbildningens höjande, tidningsväsendets utveckling och affärslifvets på landet uppblomstrande ställas allt större kraf på postpersonalen. På många större industriplatser kan därför en poststation af den gamla typen inte längre

vara till fyllest. Att gifva en sådan station möjlighet att i större utsträckning betjäna allmänheten lärer inte gå för sig, hvadan ingenting annat återstår än att förändra poststationen till postkontor. Låtom oss se till hvad detta innebär.

Vid en del mindre postkontor belöpte under år 1910 uppbörd och utgifter sig till följande belopp:

<i>Dalarö.</i>		Brist.
Uppbörd.....	5,536	
Utgifter	6,278	742
<i>Grythyttehed.</i>		
Uppbörd.....	5,060	
Utgifter	6,007	947
<i>Haparanda.</i>		
Uppbörd.....	15,259	
Utgifter	15,616	357
<i>Mariefred.</i>		
Uppbörd.....	8,158	
Utgifter	9,089	931
<i>Moholm.</i>		
Uppbörd.....	4,169	
Utgifter	9,980	5,811
<i>Trosa.</i>		
Uppbörd.....	5,630	
Utgifter	7,510	1,880
<i>Vislanda.</i>		
Uppbörd.....	6,727	
Utgifter	8,541	1,814
<i>Vretstorp.</i>		
Uppbörd.....	6,681	
Utgifter	7,606	925

	Årjäng.	Brist.
Uppbörd.....	6,493	
Utgifter	13,906	7,413
<i>Älfdalen.</i>		
Uppbörd.....	6,950	
Utgifter	8,715	1,765
<i>Ödeshög.</i>		
Uppbörd.....	7,252	
Utgifter	7,951	699
<i>Öregrund.</i>		
Uppbörd.....	5,280	
Utgifter	5,733	453

Med afseende å siffrorna här ofvan må anföras, att de äro approximativa i så måtto, att bland utgifterna upptagits det antal s. k. dispositionsbiträden, som finnas vid postkontoret samt att dessas aflöning afrundats till 500 kronor för hvardera, en summa, som icke torde vara för hög. I öfrigt äro uppgifterna hämtade ur postverkets berättelse för år 1910.

För uppehållande af de tolf postkontor, hvilka vi nämnt här ofvan, åsamkas sålunda staten en årlig förlust af cirka 24,000 kronor.

Därförutom finnas ett flertal postkontor, hvilka lämna obetydligt öfverskott.

Kostnaden för det slags postanstalter, hvarom i denna motion är fråga, hade af herr Tynell beräknats sålunda:

Aflöning åt tvenne posttjänstemän af lägre grad: 1,640 + 1,400.....	3,040
Beklädnadsbidrag 2: 90	180
Läkare- och sjukhjälp.....	20
Lokalhyra.....	200
Belysning, bränsle och städning	240
Skrifmaterial m. m.	100

Summa kronor 3,780

Det förefaller emellertid den utomstående, som om det icke skulle vara nödvändigt att, åtminstone i början och om inte stationen är af alltför kräfvande art, anställa två ordinarie tjänstemän vid postanstalten. Skulle biträde erfordras, lär, intilldess postanstalten tagit en större

utveckling, såsom lokalbrefbärings inrättande eller dylikt, ett billigare dylikt kunna erhållas, vare sig det gäller att hämta eller aflämna post vid järnvägsstationen eller det är fråga om enklare göromål inne å stationen.

Vi tänka oss således, att en dylik postanstalt bör ungefärligen betinga allenast följande kostnader:

Föreståndarens aflöning och in natura-förmåner	1,740
Lokalhyra.....	200
Belysning, bränsle, städning m. m.....	300
	Summa kronor 2,240

Om biträde vore erforderligt, skulle härtill kunna läggas ett anslag å 500 kronor. I vissa fall skulle tillkomma dyrortstillägg till föreståndaren, varierande mellan 150 och 350 kronor.

Vi ha här ofvan anført en del siffror för några postkontor i syfte att visa, att det varit dålig statshushållning att hålla dessa dyra postkontor, som år efter år visat brist, då man säkerligen i många fall kunnat nöja sig med inrättandet af poststationer med tjänstemän af lägre grad som föreståndare. Dessa senare postanstalter skulle enligt vårt förmenande tjäna allmänheten lika bra som postkontor, om ock en del mindre restriktioner äro nödvändiga. De skulle gifvetvis fylla sitt ändamål vida bättre än de nuvarande poststationerna, hvilkas föreståndare, huru plikttrogna och dugliga de än äro, icke besitta någon som helst fackkunskap på det postala området.

Vi äro icke i stånd att i siffror angifva huru det skulle ställt sig, därest den idé, som ligger till grund för vår motion, varit genomförd för några decennier tillbaka, då vi icke kunna veta huru stor personal, som kräfves på de olika platserna, men alldeles säkert är, att ingen brist behöft uppstå, utan att i stället hvarje sådan postanstalt då skulle ha lämnat ett icke oväsentligt öfverskott. Det har uppgifvits, att sammanlagda vinsten på de 51 minsta postkontoren i riket icke uppgår till 100,000 kronor. Hade här ifrågasatta postanstalter varit inrättade för dessa 51 postkontor, torde utan öfverdrift kunna sägas, att vinsten skolat uppgå till minst 300,000 kronor.

Den invändningen, att postkontoren jämväl fylla ett behof af att utgöra en centralpunkt för omkringliggande mindre postanstalter, hvilka lyda under desamma, är endast i en del fall befogad. Enligt postverkets berättelse för år 1910 hade 30 postkontor underlydande postanstalter till ett antal af allenast 5 och därunder. Af dessa hade 9 ett antal af 5, 3 ett antal af 4, 6 ett antal af 3, 2 ett antal af 2 poststationer, 6

hade vardera 1 och 4 hade ingen underlydande poststation. Det förefaller, som om detta ringa antal underlydande poststationer icke i och för sig borde betinga en så dyrbar apparat som ett postkontor.

Det förefaller oss alldeles naturligt, att en dylik postanstalt med en för ändamålet särskildt utbildad tjänsteman som föreståndare skall i vida större utsträckning kunna tjäna allmänheten än de nuvarande poststationerna. Herr Tynell yttrar härom i fjolårets motion:

»Den tidsödande inblandningen från öfverordnad postkontors sida rörande bland annat utväxling af postanvisningar, postförskott, inkasseringar, tidningsförskrifning borde försvinna, förmedlingen af ankommande expressförsändelser medgifvas, värdeförsändelsers och pakets expediering tillåtas utan den inskränkning till belopp och vikt, som för nuvarande poststationer är anbefalld o. s. v. Rörande den utrikes postutväxlingen är det tydligt, att samma befogenhet, som nu är till finnandes hos poststationer af klass I, skulle bibehållas, hvarjämte kunde ifrågasättas, om icke vissa förmedlingsmöjligheter, som för postkontor i allmänhet äro medgifna, också borde tillerkännas de tilltänkta poststationerna vis a vis Norge och Danmark.

Hvad redovisningen beträffar, torde denna, till lindring af den öfverordnade förvaltningens arbete, kunna ske under mera förenklade, men ändå betryggande former, än hvad nu är fallet.»

Gifvet är, att dylika postanstalter bli dyrare än de nuvarande, hvilka utbjudas på entreprenad till den minstbjudande, ett i förbigående sagdt föga tilltalande tillvägagångssätt, som knappast är staten värdigt, då därigenom staten profiterar på underbetald arbetskraft. Att döma af den organisationsrörelse, som gör sig gällande bland de nuvarande poststationsföreståndarne, lära dessa heller icke vara tillfredsställda med de nu utgående ersättningarna.

Men inrättandet af sådana postanstalter, som här äro i fråga, skall ses med de nuvarande postkontoren och deras kostnader som bakgrund, ty det är för att förebygga eller åtminstone uppskjuta inrättandet af sådana, som de nya postanstalterna skulle tillkomma. De allra minsta postkontoren betinga en kostnad af 6,000 à 7,000 kronor, under det att, som vi anført här ofvan, en postanstalt skulle kunna skötas för en kostnad af högst 3,000 kronor, äfven då biträde medräknats.

Merkostnaden vid inrättandet af det nya slaget postanstalter, jämfördt med de nuvarande poststationerna, blir emellertid icke så stor, som man måhända skulle vara böjd att tro. Enligt utskottsutlåtandet öfver herr Tynells ofvan berörda motion vid förra årets riksdag betinga de nuvarande poststationerna i medeltal en kostnad af:

60 stycken med öfver 7,000	kronor	uppbörd.....	1,655 kronor,
42 » » » 6,000—7,000	»	»	1,452 »
85 » » » 5,000—6,000	»	»	1,280 »
125 » » » 4,000—5,000	»	»	1,103 »

Då väl endast de större poststationerna skulle kunna bli föremål för omdaning, blefve sålunda ökningen endast 585 kronor, hvilket i förekommande fall finge ökas med föreståndarens ortstillägg och eventuellt behöfligt biträde.

Vid behandlingen af denna fråga i Andra kammaren förra året hade herr Daniel Persson en del anmärkningar att framställa mot det föreliggande förslaget, hvilka vi tillåta oss att i allra största korthet här upptaga till bemötande.

Herr Perssons yttrande kan sammanfattas i följande punkter:

1:a) *att denna fråga kan ordnas på ett billigare sätt.*

I fråga om en poststation med en tjänsteman af lägre grad som föreståndare gör han följande kostnadsberäkning: Aflöning 1,640 kronor; beklädnadsbidrag 90 kronor; läkare- och sjukhjälp 10 kronor; lokalhyra 200 kronor; belysning, bränsle och städning 240 kronor samt skrifmaterialier 100 kronor = 2,280 kronor. Emot denna summa angifver han för en poststation med en kvinnlig postexpeditör som föreståndare, en anordning, som varit påtänkt beträffande en ifrågasatt omdaning af poststationen i Lidingö villastad, endast en summa af 1,500 kronor. Men han räknar i förra fallet med maximi-, i senare med minimiaflöning. Om man besinnar, att den kvinnliga postexpeditörens aflöning växer med ålderstilläggens tillkomst till 2,100 kronor och därtill lägger öfriga utgifter: för lokalhyra 200 kronor, för belysning, bränsle och städning 240 kronor och för skrifmaterialier 100 kronor, så hinner omkostnaden för en sådan poststation upp till en summa af 2,640 kronor. Härtill få läggas utgifter för posttransporter, ty den kvinnliga postexpeditören transporterar nog icke själf. Slutsumman blir då minst 2,840 per år för en poststation med en kvinnlig postexpeditör som föreståndare. För en poststation med en tjänsteman af lägre grad som föreståndare ha vi, som ofvan synes, trott oss kunna nedbringa kostnaden till 2,240 kronor.

2:a) *»att endast en klass af poststatens tjänstemän» skulle tillgodoses därigenom.*

Härvid må märkas, att tjänstemännen af lägre grad härigenom skulle erhålla en utvidgad befordringsmöjlighet; nu kunna de endast uppnå ställningen som »första postvaktmästare eller första postiljoner».

De kvinnliga postexpeditörerna däremot kunna befordras till första postexpeditörer och postmästare, och den syssla herr Persson afser, nämligen en poststationsföreståndaresyssla, innebär icke någon befordran för en kvinnlig postexpeditör.

3:e) »att det skulle vara ganska svårt för posttjänstemän af lägre grad att sköta en sådan station».

I det afseendet finna vi tillräckligt att hänvisa till det af Riksdagens samtliga ledamöter väl kända förhållandet, att dessa tjänstemän visat sig med heder kunna sköta »rullande postkontor» öfverallt ute i landet och många andra sysslor, som de öfvertagit efter tjänstemän af högre grad.

Hvad språkkunskapen och turisttrafikens kraf angår, så besitta nog inte de nuvarande poststationsföreståndarne större förmåga i det afseendet än hvad tjänstemän af lägre grad inneha. Säkerligen äro såväl turisterna som andra korrespondenter bäst betjänta med att föreståndarne besitta fackkunskaper. Språkkunskap lär de nuvarande poststationsföreståndarne besitta i mycket ringa grad, möjligen med undantag af stationsinspektörerna, men dessa lära i allmänhet icke själfva handlägga postgöromålen.»

*Utskottets
yttrande.*

Af ofvanstående framgår, att motionärerna grunda sin hemställan på omsorgen om statens finanser och allmänhetens behof af förbättrade postala anordningar, hvartill som berättigadt om än underordnad syfte sluter sig beredandet af ökade befordringsmöjligheter åt posttjänstemännen af lägre grad. Utskottet vill därför i första hand tillse, i hvad mån besparingar kunna ske genom inrättandet af de nya poststationerna.

Gifvetvis blifva de nya poststationerna billigare än postkontoren, då tjänstemän af lägre grad afses skola ersätta sådana af högre grad och de senares löneförmåner äro afsevärdt högre. Högsta lönegraden för tjänstemän af lägre grad är 1,640 kronor, hvartill kommer beklädnadsbidrag samt läkare- och sjukhjälp med tillhoppa 100 kronor. Postmästare af lägsta klassen åtnjuta däremot i lön: kvinnliga 2,700 kronor med två ålderstillägg om 200 kronor och manliga 3,500 kronor med ett ålderstillägg om 300 kronor och två om 400 kronor. Lägsta lönebeloppet för kvinnlig postexpeditör är 1,500 kronor med tre ålderstillägg om 200 kronor, under det högsta aflöningen för obefordrad tjänsteman af lägre grad är 1,400 kronor, hvartill kommer ofvannämnda 100 kronor för beklädnads-, läkare- och sjukhjälp. Vid jämförelse mellan postkontor af nuvarande typ med två tjänstemän af högre grad

och de föreslagna nya poststationerna med lika antal tjänstemän af lägre grad blir besparingen å utbetalade löner tydligen ganska afsevärd och torde komma att i medeltal belöpa sig till omkring 2,000 kronor per postkontor. I händelse att, som motionärerna tänkt sig, de nya poststationerna i vissa fall skulle kunna skötas af *en* tjänsteman af lägre grad med eventuellt användande af extra biträde, blir besparingen naturligtvis ännu större. Jämförelsen utfaller ännu mer till de nya poststationernas förmån, om man tar i betraktande, att extra kostnader för transporter uppkomma, när tjänstemän af högre grad användas. Å orter, där dyrtstillägg förekomma, äro dessa äfven högre för tjänstemän af högre grad.

Jämföras åter kostnaderna för de nya poststationerna med dem för de nuvarande poststationerna, utfaller jämförelsen till de senares förmån. Enligt motionärernas beräkning skulle sammanlagda kostnaden för en af de nya stationerna med två tjänstemän af lägre grad uppgå till 3,780 kronor och för en dylik med en tjänsteman och ett extra enskildt biträde med 500 kronors aflöning till 2,740 kronor. Frånsedt att det beräknade anslaget till extra biträde i de flesta fall torde vara för lågt och att möjligheten att anordna en poststation med endast en tjänsteman ej är stor, blir den af motionärerna angifna kostnaden betydligt större än för de nuvarande poststationerna. Enligt af utskottet inhämtade upplysningar utgöres medelkostnaden för de 13 poststationer, hvilkas uppbörd uppgår till öfver tio tusen kronor, 1,658 kronor, och för de 110, hvilkas uppbörd öfverstiger sex tusen kronor, 1,448 kronor.

Det är därför, såsom äfven af motionärerna framhålles, uteslutande som ersättning för de nuvarande postkontoren som de föreslagna nya poststationerna skulle medföra en statsekonomisk vinst. I händelse af förverkligande af motionärernas önskemål är därför af synnerlig vikt, att dessa poststationer ej komma att upprättas å resp. platser, förrän tidpunkten under nuvarande förhållanden brukar anses vara inne att inrätta postkontor, enär ett tidigare upprättande däraf tydligen skulle tillskynda statsverket afsevärd förlust. Motionärerna synas dock knappast tänka sig denna skarpa begränsning, som för vinnande af besparing är nödvändig, ty vid redogörelse för poststationernas nuvarande omkostnader antyda de som en antaglig nödvändig begränsning allenast, att omdaning till nya stationer inskränkes till de 60 större poststationerna med öfver 7,000 kronors uppbörd. Men denna begränsning skulle i stället innebära en omdaning i mycket för stor omfattning. För att utröna, i hvilken utsträckning de ifrågasatta nya poststationerna ekonomiskt skulle

kunna anordnas, har utskottet inhämtat upplysning, angående huru många postkontor under de senare åren inrättats. I postverkets stater hafva år 1903 anvisats 12 nya postmästareaflöningar, år 1906 10 och år 1909 15. Af de sistnämnda äro 6 ännu icke tagna i bruk, och sedan 1909 har endast ett nytt postkontor inrättats, i Saltsjöbaden, hvarjämte ett beslutats för Norrköpings stad. Af dessa uppgifter tyckes framgå, att åtminstone för närvarande utvecklingen till postkontor försiggår med en viss försiktighet, hvaraf följer, att de nya poststationernas verksamhetsfält blefve ganska litet, försåvidt ej en allmännare omändring af de redan inrättade mindre postkontoren till postanstalter af den nya typen skulle företagas, hvilket dock motionärerna ej synas förutsätta. En anledning till förhoppning att behovet af nya postkontor framdeles kommer att aftaga, anser utskottet ligga däri, att med det ökade antalet postkontor behovet af nya centralpunkter för kringliggande poststationer torde minskas, så att postkontors inrättande endast behöfde föränledas af starkt ökad lokaltrafik.

Då de nya poststationernas prisbillighet jämförd med postkontorens är påtaglig och ett gynnsamt inflytande på det ekonomiska resultatet af postdriften på de platser, där stationer af ny typ lämpligen kunna anordnas, naturligen häraf föränledes, är visserligen de nuvarande mindre postkontorens bärighet af mindre intresse, men utskottet har likväl undersökt de uppgifter, som af motionärerna lämnas angående de tolf mindre postkontorens uppbörder och utgifter, samt funnit, att dessa ej gifva en fullt tydlig bild af de verkliga förhållandena. Postkontorens inkomster äro nämligen upptagna allenast med det belopp, hvartill deras egen frankoteckensuppbörd belöper sig, under det att postkontorens s. k. kontanta inkomster icke medtagits. Utgifterna äro däremot upptagna utan hänsyn till att i dem ingå kostnader för postalt arbete äfven för poststationernas och öfriga underlydande postanordningars räkning. Som bekant utgöra postkontoren centralpunkter för kringliggande poststationer, i det att postanvisningar, postförskotts försändelser och inkasseringshandlingar ej försändas direkt mellan två poststationer, utan måste passera det öfverordnade postkontoret, som bokför försändelserna och redovisar medlen. Äfven tidningar, som beställas vid poststationerna, rekvireras genom det öfverordnade postkontoret. Härtill kommer postkontorets ökade arbete, när postföringslinier och landtbrefbärelinier därifrån utgå. Allt detta förorsakar naturligen ett ökad behof af personal med åtföljande kostnader. Det inflytande, som dessa förhållanden hafva, märkes på t. ex. Årjeng, som enligt motionärernas tablå bland i denna upptagna postkontor utvisar den största förlusten eller

7,413 kronor. Årjeng har enligt generalpoststyrelsens berättelse för år 1910 4 tjänstemän af högre grad och 3 af lägre, hvilket naturligen förefaller särdeles märkligt i fråga om ett postkontor med en egen uppbörd af endast 6,493 kronor. Förklaringen ligger emellertid däri, att under Årjeng äro förlagda ej mindre än 11 poststationer och 27 landtbrefbärings- och postföringslinier.

För att erhålla en riktig bild af hvarje postkontors bärighet borde därför egentligen utgifterna fördelas dels på den lokala trafiken, och dels på den del af kontorets verksamhet, som hänför sig till poststationerna. Då en sådan uppdelning gifvetvis måste blifva ganska godtycklig, torde en bättre uppfattning af förhållandena vinnas, om inkomster och utgifter från såväl postkontoret som underliggande poststationer sammanställas och med hvarandra jämföras. Om vid en sådan jämförelse postbefordringsavgifterna, fördelade efter en, så vidt möjligt är, rättvis grund, läggas till öfriga utgifter, hvilket ej skett i motionärernas uppgifter, torde en än bättre föreställning om de verkliga förhållandena vinnas. Beträffande kostnaden för postbefordringen äger det förhållandet rum, att denna för järnvägspostföringen utbetalas direkt af postverkets hufvudkassa eller genom postdirektionerna, men däremot för landsvägspostföringen af det postkontor, under hvilket postföringslinien lyder. Härigenom blifva vissa postkontor i Norrland med sina långa landsvägsposter särdeles betungade, under det att andra kontor i de sydligare delarne af landet stundom ej utbetala något för detta ändamål.

En något så när rättvis fördelning torde i detta afseende kunna åstadkommas, om samtliga postföringsavgifter för hela riket sammanslås och sedan fördelas å de olika postkontoren i förhållande till deras respektive inkomster. Till utskottets förfogande har ställts en omräkning enligt här angifna grunder af de 12 af motionärerna anförda postkontorens bärighet, och visar denna, att statsverket af ifrågavarande kontor haft en inkomst af öfver 20,000 kronor i stället för en förlust af cirka 24,000 kronor enligt motionärernas beräkningar. På enahanda sätt utförd beräkning af det ekonomiska resultatet af de 51 minsta postkontoren i riket visar en inkomst för statsverket af öfver 334,000 kronor i stället för i motionen uppgifna 100,000 kronor.

Som ofvan framhållits, utgöres en afsevärd del af postkontorens arbete af förmedling af poststationernas verksamhet, och bortfallandet af den inskränkning i poststationernas själfständighet, som denna förmedling innebär, i den mån detta nämligen anses kunna gå för sig, torde komma att utgöra den hufvudsakliga fördelen för den korresponderande allmänheten af de nya poststationernas inrättande. Skiljaktig-

heterna mellan postkontorens och poststationernas befogenhet äro nämligen hufvudsakligen att finna på denna den inre posttjänstens område och beröra den korresponderande allmänheten endast i den mån, som dessa anordningar verka försenande på postbefordringen. I förhållande till allmänheten äga däremot poststationerna en befogenhet, som endast i ganska få fall är mindre än postkontorens, hvilket ock framgår af nedanstående tablå.

Jämförelse mellan postkontors och poststations befogenhet att mottaga och utlämna postförsändelser.

<i>Olika slag af postförsändelser.</i>	<i>Postkontor.</i>	<i>Poststation I. klass.</i>
A) Postförsändelsers mottagande till postbefordran.		
Vanliga brefpostförsändelser	utan inskränkning	utan inskränkning.
Rekommenderade brefpostförsändelser	utan inskränkning	ej rekommenderade inkasseringsbref till utlandet (förekommer sällan).
Assurerade postförsändelser		
a) inrikes	utan begränsning	ej öfver 20,000 kronor.
b) till utlandet	intill det för hvarje land högst medgifna belopp	ej öfver 20,000 kronor.
Paket		
a) inrikes	intill 50 kg.	intill 10 kg.
b) till utlandet	intill den för hvarje land högst medgifna vikt	intill 10 kg.
Postanvisningar		
a) inrikes	intill 1,000 kronor	intill 500 kronor
b) till utlandet	intill det för hvarje land högst medgifna belopp	endast till Norge och Danmark och till dessa land intill 500 kronor.

telegram-postanvisningar mottagas icke.

Olika slag af postförsändelser.

Postkontor.

Poststation I. klass.

Postförskotts försändelser

a) inrikes	intill 1,000 kronor	intill 1,000 kronor.
b) till utlandet	intill det för hvarje land högst medgifna belopp	intill det för hvarje land högst medgifna belopp.

Tidningsprenumeration	utan inskränkning	utan inskränkning.
-----------------------	-------------------	--------------------

B) Postförsändelsers utlämnande till adressaterna.

Vanliga brefpostförsändelser	utan inskränkning	utan inskränkning.
Rekommenderade brefpostförsändelser	utan inskränkning	utan inskränkning.
Assurerade postförsändelser	utan inskränkning	intill 20,000 kronor; för poststation vid Statens järnvägar dock utan inskränkning.
Paket	utan inskränkning	intill 10 kg.
Postanvisningar	utan inskränkning	utan inskränkning.
Postförskotts försändelser	utan inskränkning	utan inskränkning.
Tidningar	utan inskränkning	utan inskränkning.

Det synes därför utskottet naturligare att taga i öfvervägande, huruvida icke åtminstone vid de större poststationerna inskränkningarna i deras befogenhet kunde helt eller delvis bortfalla, än att för dessa inskränkingars skull planera dyrbarare nya poststationer. Hvad åter allmänhetens obehag af poststationernas underordnade ställning i förhållande till postkontoren beträffar, torde detta i regel ej heller vara af den betydelse, att det berättigar till kraf på dyrbarare anordningar.

Någon grundad förhoppning att allmänheten skulle blifva bättre betjänad genom utbyte af de nuvarande poststationsföreståndarne mot posttjänstemän synes ej heller förefinnas. Särskildt vid de större poststationerna torde valet af föreståndare ske med urskillning, och klagomål mot den nuvarande anordningen hafva ej försports. Äfven torde vara anledning att taga i betraktande, att postanstalter med tjänstemän af högre eller lägre grad såsom föreståndare naturligen hållas öppna endast å bestämda tider, under det att vid de nuvarande poststationerna allmänheten ofta till aflägsset boendes fördel expedieras å tider, då rätt därtill ej finnes.

Utskottet anser därför, att ur synpunkten af den korresponderande allmänhetens tillgodoseende tillräckliga skäl ej föreligga för upprättande af poststationer af ny typ, samt anser att, om än i de fall, då de nya poststationerna verkligen komma att ersätta postkontor, en besparing vinnes, ganska stor möjlighet föreligger att de tilltänkta poststationerna kunna komma att utbreda sig på de nuvarande poststationernas område, hvilket utskottet anser böra förebyggas.

Hvad den tredje synpunkten eller beredande af befordringsmöjligheter för de lägre posttjänstemännen beträffar, är det tydligen ej för närvarande många platser att vinna, i den händelse att utskottets uppfattning, nämligen att de nya poststationerna på intet vis få inkräkta på de nuvarande poststationernas område, vinner Riksdagens gillande. Utskottet har emellertid ingalunda tagit afstånd från Riksdagens vid upprepade tillfällen uttalade uppfattning om det synnerligen lämpliga, såväl ur besparingssynpunkt som ur synpunkten att genom ökade befordringsmöjligheter höja de lägre tjänstemännens intresse för arbetet i postverkets tjänst, att i största möjliga utsträckning till de lägre tjänstemännen öfverflytta de göromål, som hittills förbehållits tjänstemän af högre grad. En sådan öfverflyttning har äfven under de senare åren i afsevärd utsträckning ägt rum, hvarom det ökade antalet till förste postiljoner och förste postvaktmästare befordrade tjänstemän af lägre grad bär vittne. Dessa utgjorde år 1904 340 stycken, men i februari i år 782 stycken, under det antalet posttjänstemän af högre grad nedgick från 1,402 stycken år 1904 till 1,351 år 1910. Den användning, som de befordrade tjänstemännen af lägre grad vunnit, framgår af följande tabell.

D i s t r i k t.	Förste postiljoner vid järnvägs-posten.	Förste postvaktmästare vid postdirektionerna och postkontoren.			S u m m a.
		Förste postvaktmästare, som utfora göromål, hvilka förut utförts af tjänstemän af högre grad.	Förmän etc.	Värdebrefbärare.	
Södra.....	89	15	—	—	104
Malmö	—	14	6	9	29
Västra	74	27	19	32	152
Östra	75	8	4	—	87
Stockholms	—	68	74	94	236
Mellersta.....	104	9	5	—	118
Norra	41	13	2	—	56
Summa	383	154	110	135	782

Af tabellen framgår, att nära hälften äro sysselsatta vid järnvägs-posten, under det att vid postkontoren antalet af dem, som direkt ersätta tjänstemän af högre grad, endast är 154. Visserligen kan denna öfverflyttning af göromål till de lägre tjänstemännen endast ske i den mån som ledigheter uppkomma bland tjänstemännen af högre grad samt behof af nya tjänster uppstår, men äfven förefaller arten af de göromål, som anförtros åt de lägre tjänstemännen, begränsad på ett sätt, som förefaller onödigtvis inskränka det af Riksdagen som önskvärdt be-tecknade utbytet af tjänstemän. Deras arbete vid järnvägsposten utgöres hufvudsakligen af sortering och dirigering af post, och detsamma torde vara förhållandet vid de fasta postkontoren, hvarjämte vid dessa före-komma sådana göromål som journalisering och avisering af värdeför-sändelser och postanvisningar samt biträde vid tidningsbokföring och handläggning af tidningsgöromål. Däremot får den lägre tjänstemannen icke taga befattning med allmänhetens expediering och postförsän-delsernas taxering — den s. k. disk tjänsten — hvilka göromål jämte redovisning af influtna och uppburna medel utgöra poststationsförestån-darnes egentliga uppgifter. Då således hvarje poststationsföreståndare måste lära sig dessa göromål, förefaller det utskottet sannolikt, att bland det stora antalet lägre posttjänstemän åtskilliga finnas, som med fördel kunde inläras detta arbete. Genom utvidgning af de lägre tjänstemännens verksamhet i denna riktning och genom att underlätta deras inhämtande af erforderliga teoretiska kunskaper anser utskottet på effektivaste sätt beredas ökade befordringsmöjligheter för de lägre posttjänstemännen, hvarjämte utsikt vinnes för uppnående af motionär-ernas önskemål på det enda ekonomiskt fördelaktiga sättet, nämligen att de mindre postkontoren må kunna förestås af posttjänstemän af lägre grad. Utskottet styrkes i sin uppfattning af denna anordnings möjlig-het af det förhållandet, att landets järnvägsstationer i förhållande till sin storlek äro indelade i klasser, af hvilka de mindre förestås af sta-tionsmästare, som äro tjänstemän af lägre grad.

Den anordning, som utskottet här ifrågasätter, kräfver emellertid en utredning, hvilken ej ingår i motionärernas yrkande, angående förut-sättningarna för möjligheten att förordna tjänstemän af lägre grad att förestå de mindre postkontoren.

Då utskottet, såsom af ofvanstående framgår, ej kunnat finna, att det hvarken ur statsekonomisk synpunkt, ej heller ur synpunkten af allmänhetens bättre betjänande eller af beredande utaf ökade befordrings-möjligheter för postfunktionärer af lägre grad föreligga tillräckliga skäl

för vidtagande af de åtgärder, som motionärerna påyrka, får utskottet hemställa,

att herrar Nilssons i Kristianstad och Thorssons motion ej må till någon Andra kammarens åtgärd för-
anleda.

Stockholm den 16 mars 1912.

På utskottets vägnar:

AXEL VON SNEIDERN.

Reservation

af herr *Lemke*, som anført:

Emot senare delen af utskottets *motivering* från och med satsen: »Utskottet har emellertid ingalunda tagit afstånd från etc.» har jag ansett mig böra reservera mig, på den grund, att de uttalanden, utskottet i denna del af motiveringen gjort, icke kunna sägas vara för-
anledda af motionärernas yrkande och förty måste anses ligga utanför motionens område.

Herr *Molin* i Södertälje har begärt få antecknadt, att han ej deltagit i ärendets behandling inom utskottet.